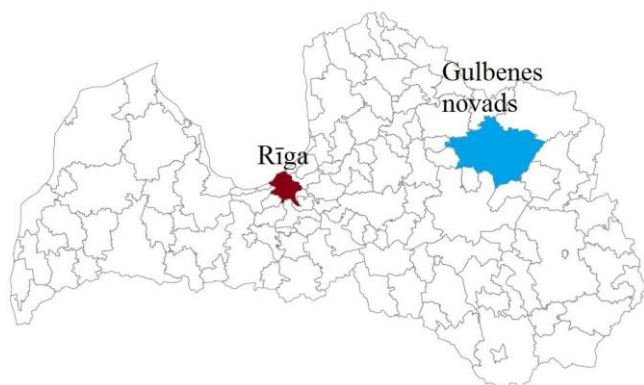

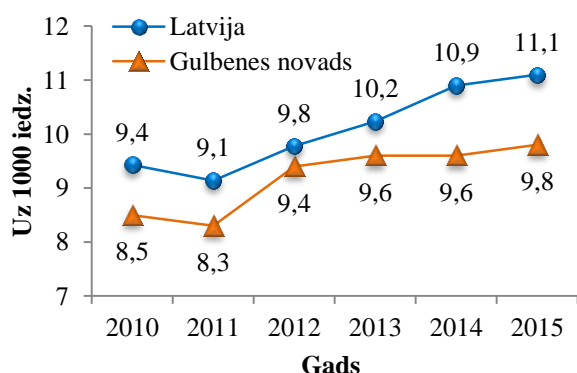
Gulbenes novada veselības profils

Šajā profilā apkopoti dati par būtiskākajiem veselības rādītājiem Gulbenes novadā laika periodā no 2010. gada līdz 2015. gadam*. Informācija sagatavota, izmantojot Centrālās statistikas pārvaldes un Slimību profilakses un kontroles centra datus.

Plašāka informācija par Latvijas iedzīvotāju veselību pieejama mājas lapā www.spkc.gov.lv

1.attēls. Dzimstība Gulbenes novadā un vidēji LV, uz 1000 iedzīvotāju (CSP dati)

Iedzīvotāju skaits: 21 244 (2015. g. beigās)

Procenti no Latvijas iedzīvotājiem: 1,08%

Iedzīvotāju blīvums: 12 iedzīvotāji uz km²

Iedzīvotāju dabiskā kustība: dzimuši 211, miruši 319, starptautiskā migrācija: - 288 cilv. (CSP dati)

Pozitīvās tendences

- Zemāka saslimstība un mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem nekā vidēji LV (2015. g. par 10% un 14%).
- Zema saslimstība ar HIV un AIDS.
- Zemāka saslimstība ar STI nekā vidēji LV (2015. g. par 49%).
- Zemāka saslimstība ar jaunatklātu hronisku C hepatītu nekā vidēji LV (2015. g. par 64%).

Problēmas un izaicinājumi

- Augstāka cukura diabēta incidence un prevalence nekā vidēji valstī (2015. g. par 36% un 8%).
- Augstāka saslimstība ar tuberkulozi nekā vidēji valstī (2015. g. par 39%).
- Augsta saslimstība ar laimboreliozī.
- Augstāka mirstība no SAS nekā vidēji LV (2015. g. par 12%).
- Augstāka mirstība no cukura diabēta nekā vidēji valstī (2015. g. par 15%).
- 2015. gadā ļoti augsta perinatālā mirstība.
- Zems ārstu un ambulatoro apmeklējumu relatīvais skaits.
- Vairāk PZMG nekā vidēji valstī (2015. g. par 18%).

*Sakarā ar administratīvi teritoriālo reformu salīdzināmi dati pieejami tikai kopš 2010. gada.

Tabulā attēloti veselību raksturojoši rādītāji **2015. gadā** Gulbenes novadā salīdzinājumā ar vidējiem rādītājiem valstī. Zem tabulas atrodams rādītāju aprēķina skaidrojums.

Vienkāršākai uzskatei izmantoti simboli un krāsas:

⬆️ Rādītājs ir augstāks nekā vidēji valstī

⬇️ Rādītājs ir zemāks nekā vidēji valstī

○ Rādītājs būtiski neatšķiras (<5%) no vidējā rādītāja valstī

● sarkans – negatīvs rādītājs

● zaļš – pozitīvs rādītājs

● oranžs – neitrāls rādītājs

		Rādītājs	Gulbenes novadā	Vidēji Latvijā	Pozīcija pret vidējo rādītāju valstī
Iedzīvotāji	1	Demogrāfiskās slodzes līmenis	573	613	⬇️
	2	Dzimumstība	9,8	11,1	⬆️
	3	Vidējā mēneša darba alga bruto (EUR)	620	883	⬆️
Veselības un veselības aprūpes rādītāji	4	Saslimstība ar ļaundabīgiem audzējiem	504	563	⬇️
	5	Cukura diabēta pacientu relatīvais skaits	4787	4416	⬆️
	6	Saslimstība ar tuberkulozi	51,3	31,4	⬆️
	7	Saslimstība ar HIV/AIDS	4,7*/4,7*	19,9/6,6	⬇️/⬇️
	8	Saslimstība ar STI	51,3	101	⬇️
	9	Saslimstība ar jaunatklātu hronisku C hepatītu	32,6	90,5	⬇️
	10	Saslimstība ar laimboreliozī/ērču encefalītu	42,0/9,3*	25/8,5	⬆️/⬆️
	11	Bērnu, kas dzimuši nepilngadīgām mātēm, īpatsvars no visiem dzīvi dzimušajiem, %	3,2	1,0	⬆️
	12	Bērnu, kas dzimuši mātēm pēc 35 g.v., īpatsvars no visiem dzīvi dzimušajiem, %	11,5	18,3	○
	13	Dzīvi dzimušie ar zemu dzimšanas svaru (zem 2500 g), %	3,2	4,5	⬇️
	14	Ārstu relatīvais skaits	20,5	34,6	⬆️
	15	Ģimenes ārstu, internistu un pediatru relatīvais skaits	7,5	9,6	⬆️
	16	Ambulatoro apmeklējumu skaits pie ārstiem/mājas vizīšu skaits	5,2/0,10	5,9/0,14	⬆️/⬆️
Mirstība	17	Mirstība no sirds un asinsvadu sistēmas slimībām	928	817	⬆️
	18	Mirstība no ļaundabīgiem audzējiem	256	297	⬇️
	19	Mirstība no ārējiem nāves cēloņiem	83,9	87,3	○
	20	Mirstība no cukura diabēta	28,0	23,9	⬆️
	21	Mirstība no gremošanas sistēmas slimībām	51,3	51,4	○
	22	Perinatālā mirstība	18,0	6,9	⬆️
	23	Zīdaiņu mirstība	0	4,1	⬇️
	24	Potenciāli zaudētie mūža gadi** līdz 64 g. v.	6782	5541	⬆️

Piezīmes: 1 Darbspējas vecumu nesasniegušo un pārsniegušo personu skaits vidēji uz 1000 personām darbspējas vecumā 2015.g. sākumā; 2 Uz 1000 iedzīvotāju; 3 Pavisam, bez privātā sektora komersantiem ar nodarbināto skaitu <50; 4 Jaunie gadījumi, uz 100 000 iedzīvotāju; 5 Uz 100 000 iedzīvotāju; 6-10 Jaunie gadījumi, uz 100 000 iedzīvotāju; 8 Gonokoku infekcija, uroģenitālā hlamīdioze, sifiliss; uz 100 000 iedzīvotāju; 11-12 Īpatsvars procentos no dzīvi dzimušajiem mātēm visās vecuma grupās; 13 Īpatsvars procentos no visiem dzīvi dzimušajiem; 14 Ārstu skaits bez zobārstiem, ar stažieriem un rezidenti, uz 10 000 iedzīvotāju; 15 Uz 10 000 iedzīvotāju; 16 Uz 1 iedzīvotāju; 17-21 Uz 100 000 iedzīvotāju attiecīgā vecuma grupā; 22 Uz 1000 dzīvi un nedzīvi dzimušo; 23 Uz 1000 dzīvi dzimušo; 24 Uz 100 000 iedzīvotāju vecuma grupā 0-64 gadi.

Datu avoti: 1-3 CSP; 4-5 PREDA, SPKC; 6-10 VISUMS, SPKC; 11-13 Jaundzimušo reģistrs, SPKC; 14-15 Pārskats par iestādes personālu, SPKC; 16 Pārskats par ārstniecības iestādes darbību, SPKC; 17-24 Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāze, SPKC.

* Mazāk kā 3 gadījumu gadā

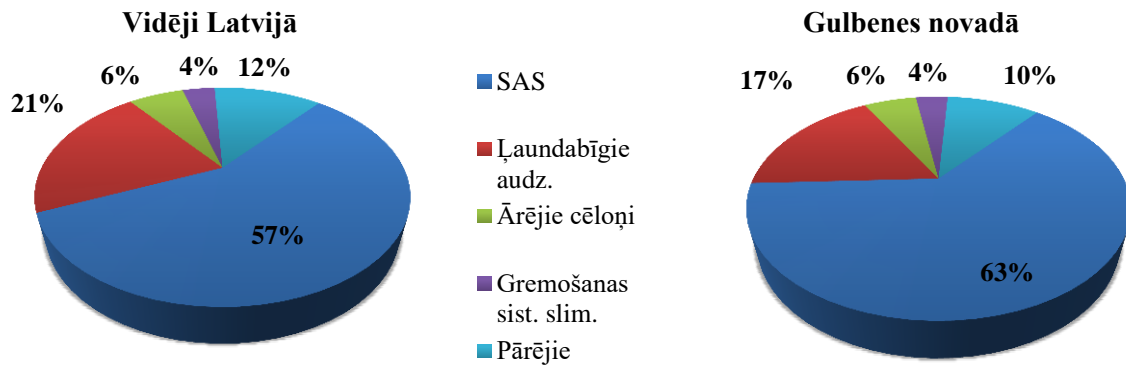
** **Potenciāli zaudētie mūža gadi (PZMG)** – gadi, kurus cilvēks būtu nodzīvojis līdz kādam noteiktam vecumam, ja nebūtu miris nelaiemes gadījumā, kādas slimības vai cita iemesla dēļ; aprēķināti iedzīvotājiem līdz 64 gadu vecumam (ieskaitot)

Gulbenes novads ir piektais lielākais Latvijas novads platības ziņā, tomēr iedzīvotāju blīvums tajā ir salīdzinoši mazs – tikai 12 iedzīvotāju uz km². Turklāt, līdzīgi kā citās Latvijas vietās, iedzīvotāju skaits dinamiskā sarūk (kopš 2010. gada iedzīvotāju skaits samazinājies par 2,3 tūkstošiem jeb aptuveni 10%).

Jaundzimušo skaitam Gulbenes novadā pēdējos gados nav vērojama konkrēta tendence, **dzimstībai** šajā periodā saglabājoties zem Latvijas vidējā rādītāja – 2015. gadā 9,8 jaundzimušie uz 1000 iedz., vidēji Latvijā 11,1 (skat. 2. attēlu). Jaundzimušo īpatsvars ar **zemu dzimšanas svaru** (zem 2,5 kg) 2015. gadā bija zemāks nekā vidēji valstī – 3,2% (vid. LV 4,5%). **Perinatālā mirstība** (nedzīvi dzimušie un pirmajā dzīves nedēļā mirušie) Gulbenes novadā ir svārstīga, 2015. gadā sasniedzot visaugstāko rādītāju visā periodā – 18,0 uz 1000 dzīvi un nedzīvi dzimušajiem, kamēr vidēji LV rādītājs ir gandrīz trīs reizes mazāks – 6,9 gadījumi uz 1000 dzīvi un nedzīvi dzimušajiem. Savukārt **zīdaiņu mirstība** (līdz 1 gada vecumam) Gulbenes novadā ir zema – kopš 2012. gada reģistrēts tikai viens zīdaiņa nāves gadījums; 2015. gadā - neviens.

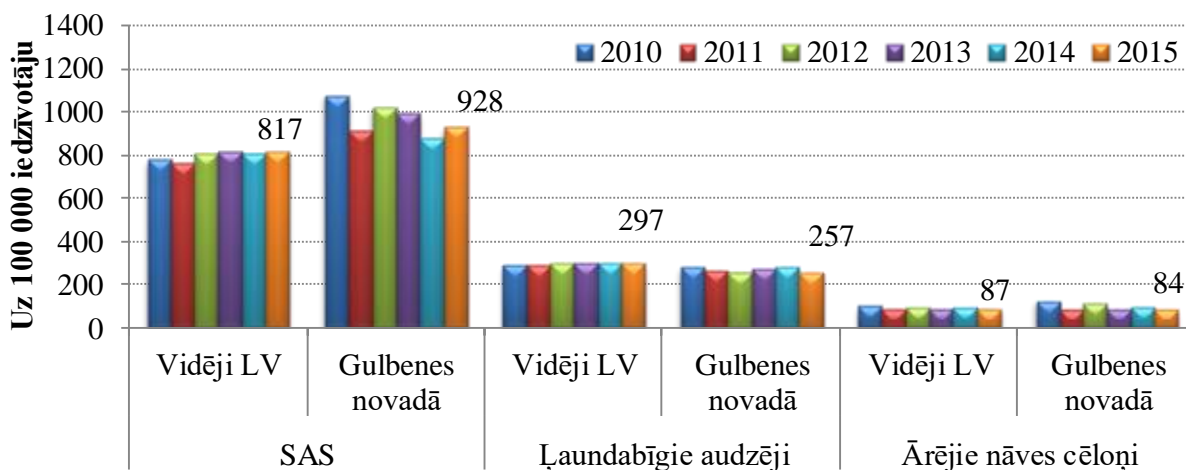
Kopumā **galvenie nāves cēloņi** Gulbenes novadā, tāpat kā vidēji Latvijā, ir sirds un asinsvadu sistēmas slimības (2015.g. Gulbenes novadā 63% no visiem mirušajiem), ļaundabīgie audzēji (2015. g. Gulbenes novadā 17% no visiem mirušajiem) un ārējie nāves cēloņi (2015. g. Gulbenes novadā 6% no visiem mirušajiem).

2. attēls. Galvenie nāves cēloņi 2015. gadā, īpatsvars procentos

Mirstība no sirds un asinsvadu sistēmas slimībām (SAS) Gulbenes novadā ir svārstīga bez izteiktas tendences, tomēr visā periodā saglabājusies augstāka nekā vidēji valstī, 2015. gadā par 12% (skat. 3. attēlu). Arī **priekšlaicīga mirstība** (līdz 64 gadu vecumam) no SAS Gulbenes novadā ir augstāka nekā vidēji valstī – 2015. gadā 167 gadījumi uz 100 000 iedz. (vid. LV 144), pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 14%.

3. attēls. Galvenie nāves cēloņi 2010.-2015. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Arī **mirstībai no ļaundabīgajiem audzējiem** Gulbenes novadā posmā no 2010. gada līdz 2015. gadam nav vērojama noteikta tendence, visā periodā tā ir zem valsts vidējā rādītāja, 2015. gadā par 13% zemāka kā vidēji LV (skat. 3. attēlu). Savukārt priekšlaicīga mirstība no ļaundabīgiem audzējiem ir tikai nedaudz zem valsts vidējā rādītāja – 2015. gadā attiecīgi 104 un 108 uz 100 000 iedz. Augstākā mirstība ļaundabīgo audzēju grupā Gulbenes novadā ir no bronhu un plaušu audzēja, resnās, sigmoidveida un taisnās zarnas audzēja un krūts vēža sievietēm.

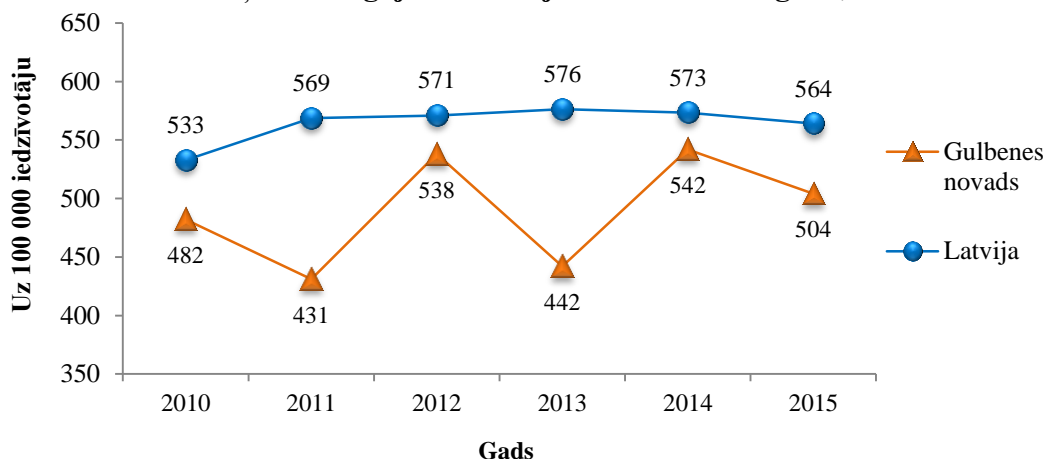
Mirstība no bronhu un plaušu audzēja Gulbenes novadā ir dinamikā svārstīga. 2015. gadā rādītājs bija līdzīgs Latvijas vidējam rādītājam – 37 gadījumi uz 100 000 iedz. (vid. LV 45). Gulbenes novadā, līdzīgi kā vidēji Latvijā, mirstība no bronhu un plaušu audzēja vīriešiem ir vairāk nekā 3 reizes augstāka nekā sievietēm (2015. gadā Gulbenes novadā attiecīgi 59 un 17 gadījumi uz 100 000 iedz.)

Mirstība no resnās, sigmoidveida un taisnās zarnas audzēja Gulbenes novadā pieaug un kopš 2013. gada pārsniedz valsts vidējo rādītāju; 2015. gadā rādītājs pieaudzis līdz 42 gadījumiem uz 100 000 iedz., kamēr vidēji valstī ir 35 gadījumi uz 100 000 iedz.

Gulbenes novadā mirstībai no krūts vēža 2015. gadā ir vērojams pieaugums, pietuvojoties valsts vidējam rādītājam – Gulbenes novadā 44 gadījumi uz 100 000 sieviešu, vidēji LV – 42. Pārējos gados, izņemot 2011. gadu, Gulbenes novadā mirstība no krūts vēža ir bijusi zemāka nekā vidēji valstī.

Saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem Gulbenes novadā ir svārstīga, visā periodā saglabājoties zemāka nekā vidēji valstī (skat. 4. attēlu). 2015. gadā saslimstība ar ļaundabīgiem audzējiem ir par 11% zemāka nekā vidēji valstī, sasniedzot 504 gadījumus uz 100 000 iedzīvotāju (vidēji LV – 564 uz 100 000 iedz.).

4. attēls. Saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem 2010.-2015. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

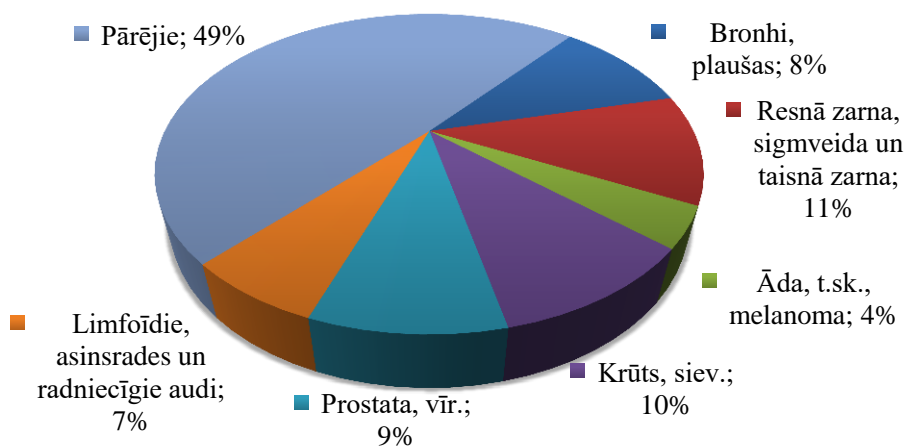

Biežāk reģistrētie audzēji Gulbenes novadā ir prostatas audzēji vīriešiem, krūts audzējs sievietēm un resnās, sigmoidveida un taisnās zarnas audzēji (skat. 7. attēlu). Saslimstībai ar **prostatas audzēju** vīriešiem 2015. gadā vērojams samazinājums un tā bija par 19% zemāka nekā vidēji valstī. Tomēr saslimstība ar ļaundabīgu prostatas audzēju, līdzīgi kā kopējā saslimstība ar ļaundabīgiem audzējiem Gulbenes novadā, ir svārstīga, un 2013. un 2014. gadā rādītājs bija virs valsts vidējā rādītāja.

Arī reģistrēto **krūts vēža** gadījumu skaits sievietēm ir zemāks nekā vidēji valstī, 2015. gadā par 11%. Noteikta tendence saslimstībai ar krūts audzēju nav novērojama, tomēr visā periodā tā saglabājas zemāka nekā vidēji valstī.

Trešais biežāk diagnosticētais audzējs Gulbenes novadā ir **resnās, sigmoidveida un taisnās zarnas audzējs**. Saslimšanas gadījumu skaits ar resnās, sigmoidveida un taisnās zarnas audzējiem 2015. gadā ir līdzīgs kā vidēji valstī – 56 gadījumi uz 100 000 iedz. (vid. LV – 54).

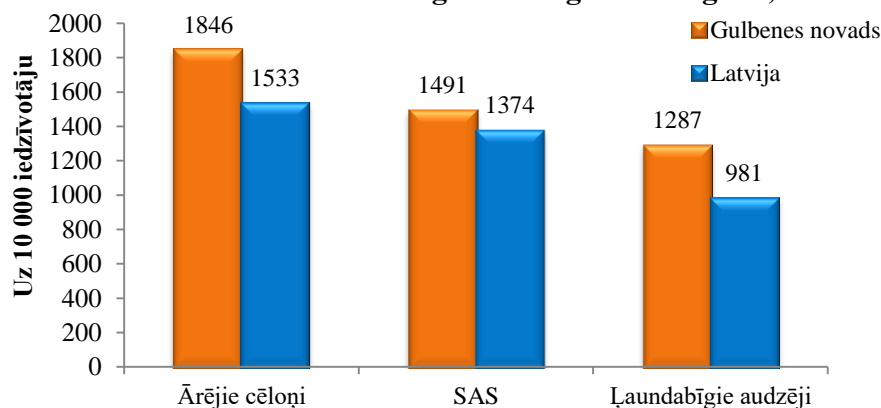
5. attēls. Biežāk diagnosticētie ļaundabīgie audzēji pēc lokalizācijas, īpatsvars Gulbenes novadā 2015. gadā, procentos

Mirstība no ārējiem nāves cēloņiem (piemēram, pašnāvības, transporta nelaimes gadījumi, vardarbība, dūmu un uguns iedarbe, kritieni, noslīkšana, saindēšanās) Gulbenes novadā ir svārstīga, 2015. gadā samazinoties zem valsts vidējā rādītāja - 84 gadījumi uz 100 000 iedzīvotāju (vidēji LV – 87 uz 100 000 iedz.) (skat. 3. attēlu). Tā kā no ārējiem cēloņiem mirušo skaits Gulbenes novadā ir neliels – 2015. gadā 18 gadījumi, relatīvo rādītāju ietekmē katrs gadījums. 2015. gadā mazliet samazinājies pašnāvību rādītājs - līdz 23,3 gadījumiem uz 100 000 iedzīvotāju (vidēji LV – 19,4 uz 100 000 iedz.), tomēr jāpiemin, ka, līdzīgi kā citviet Latvijā, pašnāvības galvenokārt izdara vīrieši – 2015. gadā 80% no pašnāvībās mirušajiem Gulbenes novadā bija vīrieši. Pārējie ārējie nāves cēloņi ir mazāk nekā trīs gadījumi gadā.

2015. gadā **potenciāli zaudēto mūža gadu (PZMG)** rādītājs līdz 64 gadu vecumam uz 100 000 iedzīvotāju Gulbenes novadā bija par 18% augstāks nekā vidēji Latvijā (skat. tabulu). Visvairāk potenciāli zaudēto mūža gadu ir ārējo nāves cēloņu dēļ, 2015. gadā par 17% vairāk nekā vidēji valstī (skat. 6. attēlu). Otrs nozīmīgākais cēlonis Gulbenes novadā, kura dēļ tiek zaudēts daudz mūža gadu, ir SAS. Arī PZMG rādītājs ļaundabīgo audzēju dēļ Gulbenes novadā ir augstāks nekā vidēji Latvijā, 2015. gadā tie ir 1287 zaudēti gadi uz 100 000 iedz., kamēr vidēji valstī – 981.

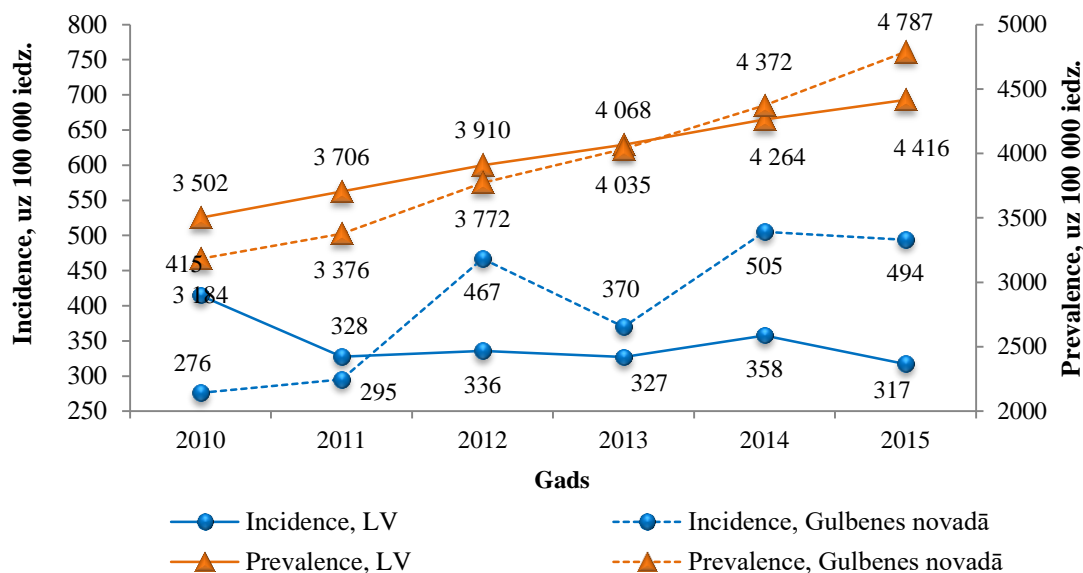
6. attēls. Potenciāli zaudētie mūža gadi 0-64 g.v. 2015. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Greimošanas sistēmas slimības Gulbenes novadā sastāda ap 4% no visiem nāves cēloņiem. Mirstība no greimošanas sistēmas slimībām Gulbenes novadā dinamiskā ir svārstīga, tomēr 2015. gadā rādītājs ir līdzīgs valsts vidējam rādītājam – 51 gadījums uz 100 000 iedz. Nozīmīgākais nāves cēlonis greimošanas sistēmas slimību grupā ir kuņģa čūla, pārējām grupām gadījumu skaits nepārsniedz 3 gadījumus gadā.

No jauna reģistrēto saslimšanas gadījumu skaits (incidence) ar **cukura diabētu** uz 100 000 iedz. Gulbenes novadā kopš 2012. gada pārsniedz valsts vidējo rādītāju, 2015. gadā par 36%. Kopējais cukura diabēta pacientu skaits (prevalence) Gulbenes novadā 2015. gadā pieaudzis līdz 4787 gadījumiem uz 100 000 iedz. (skat. 7. attēlu), savukārt mirstība no cukura diabēta Gulbenes novadā 2015. gadā ir par 15% augstāka nekā vidēji valstī.

7. attēls. Saslimstība ar cukura diabētu 2010.-2015. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Saslimstība ar atsevišķām **infekcijas slimībām** – HIV, AIDS, STI un jaunatklātu hronisku C hepatītu Gulbenes novadā ir zemāka nekā vidēji Latvijā (skat. tabulu). Dinamikā pieaugusi saslimstība ar tuberkulozi, 2015. gadā pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 39%. No ērcu pārnēsātajām slimībām Gulbenes novadā ir izplatīta gan Laimborelioze, gan ērcu encefalīts. 2015. gadā saslimstība ar Laimboreliozī bija par 40% augstāka nekā vidēji valstī (attiecīgi 42 un 25 gad. uz 100 000 iedz.), arī iepriekšējos gados reģistrēta augsta saslimstība. Savukārt ērcu encefalīts 2015. gadā valsts vidējo rādītāju pārsniedza par 9% (2015. gadā attiecīgi 9,3 un 8,5 uz 100 000 iedzīvotāju).

Ārstu relatīvais skaits (uz 10 000 iedzīvotāju) Gulbenes novadā ir ievērojami zemāks kā Latvijā vidēji – 2015.gadā Gulbenes novadā bija 20,5 ārsti uz 10 000 iedzīvotāju (vid. LV – 35,1). Ārstu skaitam dinamikā vērojama tendence samazināties. Arī ģimenes ārstu skaits Gulbenes novadā ir zemāks kā vidēji Latvijā – 6,1 uz 10 000 iedzīvotāju, vidēji Latvijā – 6,7.

Gulbenes novadā ir zemāks **ambulatoro apmeklējumu skaits** nekā vidēji valstī; rēķinot uz 1 iedzīvotāju, 2015. gadā bija 5,2 apmeklējumi (vid. LV 5,9). Attiecīgi arī mājas vizīšu skaits Gulbenes novadā ir zemāks nekā vidēji valstī – gan 2014. gadā, gan 2015. gadā – 0,10 gadījumi uz 1 iedzīvotāju (vid. LV 0,14), un mājas vizīšu īpatsvars ambulatorajā aprūpē ir zemāks nekā vidēji valstī – 2,0% no visiem ambulatorajiem apmeklējumiem (vid. LV 2,4%).

Saīsinājumi:

CSP – Centrālā statistikas pārvalde

LV – Latvija

PREDA – Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs

SAS – Sirds un asinsvadu sistēmas slimības

SSK-10 – Starptautiskā statistiskā slimību un veselības problēmu klasifikācija, 10. redakcija

SPKC – Slimību profilakses un kontroles centrs

VISUMS – Valsts infekcijas slimību uzraudzības un monitoringa sistēma